

Souvislost člověka s nerostnou říší, terapie kovy, odpovědi na dotazy

Rudolf Steiner

Terapie kovy • Podstata jedu • Přetvoření homeopatických pravidel • Proces soli • Zářivé působení kovů • Olovo, hořčík, cín, železo, měď, zlato, rtuť a stříbro • Odpovědi na dotazy: Léčba astmatu • Parenterální bílkovinná terapie • Nachlazení • Souvislost svalů a kostí • Vyšetření chuťového smyslu • Látka a proces v organismu • Basedowova choroba

Dnes to bude pestrá směsice rozmanitých věcí, které chci ještě dodat k tomu, co bylo řečeno i s ohledem na naše léky. Chtěl bych nejprve vyjít z toho, že podobným způsobem, jakým jsme se o to pokusili včera u světa rostlin, můžeme interpretovat také to, co zde máme v podobě procesů, které na člověka působí v souvislosti s nerostnou říší. Názory, které musíme získat, tady budou složitější z toho důvodu, že jakmile přejdeme k nerostné oblasti, nemáme co do činění s navzájem oddělenými, uzavřenými bytostmi jako v případě rostliny a člověka, nýbrž s něčím, v čem jedno spíše přímo přechází v druhé, a rozlišování je proto obtížné.

Ovšem i při výrobě léků (a to si zvláště u našich léků budete muset jasně uvědomit) se nejedná pouze o to, abychom použili nějakou látku, ale abychom proces, v němž se látka živě nachází,

jaksi zachytili v jiném procesu. Jestliže tedy poznáte působení nějakého léku, bude se mnohdy jednat o to, abychom toto působení, které na jedné straně vyvoláváme, na druhé straně utlumili. Dostaneme se například do situace, kdy v případě léku, který zhotovujeme z olova jistým zpracováním s medem (najdete to zvláště zaznamenáno), uvidíme, že působení olova musí být na jedné straně jistým způsobem udržováno v mezích působením medu. Je tomu tak, že působením olova se v podstatě nesmírně silně působí na všechno, čím jsou v člověku

utvářející procesy vycházející z Já.

Podívejte, museli jsme říci, že v utváření hlavy člověka, nebo lépe řečeno vyjdeme-li z utváření hlavy, máme u člověka fyzickou působnost, potom však éterný obraz, astrální obraz a obraz Já. Řekli jsme, že Já se zobrazuje v podstatě v pohybové soustavě. Nuže, na tento obraz Já a ve spojení s astrálním obrazem působí zvláště to, co představuje působení olova. V případě působení olova máme v podstatě co dělat s neobyčejně skrytou přírodní silou. Pro okultní pozorování má prožitek olověného působení nesmírně hluboký význam. Působení olova je totiž pro lidskou bytost velice důležité, dříve než vůbec začne sestupovat do fyzického života. Tady hraje působení olova zvláštní roli. Olovo nemá jen působení, které je nám známé, nýbrž má v podstatě také působení polárně protikladné.

Působení, které je polárně protikladné, bude ze všech stran proudit k Zemi, nebude mít pro své vyzařování žádný střed, nebudou to ústřední síly, nýbrž budou to síly působící z periferie dovnitř. Tyto periferní síly mají co do činění zvláště s vytvářením duchovně-duševní složky v člověku a člověk musí jejich oblast opustit, v podstatě ji musí opustit, začne-li sestupovat do pozemské sféry. V pozemské sféře je proto olovo povoláváno k projevu svých opačných sil, které jsou pak silami způsobujícími otravu.

A to je vůbec univerzální tajemství, které je třeba neustále zdůrazňovat, totiž že všechno, co prostorově souvisí s duševně- -duchovní bytostí člověka, o čem lze tedy vůbec mluvit s ohledem na prostor, je v lidském organismu jedem; z toho je tedy třeba vyvozovat význam pojmu jedu.

Máme proto co dělat se silným pobídnutím, podnícením, olovem přímo rozbouřením těchto sil zobrazujících v lidské přirozenosti Já. A všechno, k čemu dochází při otravách olovem, vlastně směřuje k tomu, aby to důkladně zničilo útvar člověka, nakolik je vlastním Já, aby ho odlidštilo. Je tomu tak, že skutečně všechny možné příznaky, které směřují k tomu, aby člověk tělesně vlastně pozvolna přešel v nicotu - samozřejmě, že předtím zemře - včetně selhání hlasu atd., včetně bezvědomí a mráкот atd., dokládají, že vrozené

utvářející síly člověka jsou od základů ničeny. Tento horní člověk (vidíte, že to, co utváří člověka, je ničeno z horního člověka) je ovšem polárně protikladný vůči dolnímu člověku. To, co ve velkých množstvích působí ničivě v horním člověku, působí z dolního člověka v malých množstvích, ve zředěních, budoucím způsobem.

Zde bych chtěl podotknout, že se domnívám, že nekonečný spor mezi homeopatií a alopatií se urovná teprve tehdy, až lidé dokážou přistoupit na členění člověka v podobě, v jaké ho podává duchovní věda. Neboť jestliže na jedné straně nemůže být vzhledem k bohatým zkušenostem princip homeopatie zpochybňován, nebo alespoň by zpochybňován být neměl, je na druhé straně skutečností, že u lidí, kteří nejsou zvyklí postupovat čistě podle zkušeností (homeopaté jsou vždycky mnohem více fenomenalisty než alopaté, kteří do svého léčebného systému vždycky vměšují všelijaké předsudky), právě stojí-li člověk na této straně, kde chce vměšovat všelijaké úvahy a předsudky spočívající v názorech na lidský organismus, nebude moci snadno porozumět formulaci, že to, co ve velkých množstvích vyvolává onemocnění, v malých množstvích uzdravuje. Neboť skutečnosti nejsou touto formulací vyjádřeny beze zbytku. Beze zbytku budou vyjádřeny tehdy, řekneme-li: To, co ve velkých množstvích vyvolává v dolním člověku nemoc, v malých množstvích, přivedeme-li to k účinnosti v horním člověku, uzdravuje, a naopak. Jedině toto přetvoření homeopatických pravidel bude tedy tím, co dokáže urovnat tento spor.

Když se od této vsuvky zase vrátím k léku, u něhož se snažíme něčeho dosáhnout jistým zpracováním olova a medu, pak můžete vidět, jak zdola prostřednictvím olova v silném zředění působíme proti síle ničící lidskou podobu. To je tedy základem působení olova. My se ovšem pokusíme tuto sílu utvářející Já člověka vybudovat. Přesuneme tedy činnost Já do fyzického organismu, a přestože tím člověka na jedné straně tělesně uzdravíme, na druhé straně ho duševně oslabíme ve všem, co má zase působit zdola nahoru, a to i organicky. A toto oslabování může zajít tak daleko, že poté, co člověka na jedné straně vrátíme k lidskému utváření, tedy poté, co nás jisté chorobné procesy (protože chybí procesy utváření) podnítl k použití účinků olova, se může velmi snadno stát, že když člověka přivedeme k opětovnému rozvíjení utvářejících procesů, podlomíme tím jeho síly vycházející z Já a astrálního těla, zejména ty, které vycházejí z Já.

Můžeme říci, že se léčí to, co člověk nabyt, nebo co vlastně po svém vstupu do života nabyt nedostatečně, ale oslabí se to, na čem má o sobě organicky pracovat, zatímco žije. Proti tomu však působí (tedy posiluje síly vyzařující z

Já) to, co připojíme v podobě působení medu. Vidíte tedy, že i při vzniku takového léku se jedná o to, abychom poznali podstatu toho, co se s člověkem vlastně děje.

Chceme-li porozumět působení nerostnosti v člověku, je ovšem nutné, abychom se trochu podívali na obecné působení nerostnosti v Zemi. Tady bude nutné seznámit se především s tím, co ve vývoji Země představují soli. Soli ve vývoji Země představují vlastně to, co Zemi vytváří. To, co Zemi vytváří, spočívá v solném působení. Když Země vytváří soli, buduje vlastně sama sebe. A přejdeme-li od solí ke kyselinám, podíváme-li se tedy zejména na to, co se ve vodnaté, tekuté oblasti Země nachází v podobě kyselin, budeme mít to, co v oblasti Země, ovšem polárné protikladné, bude odpovídat tomu, co se v člověku odehrává ve vnitřním trávicím procesu, tedy v trávicím procesu mimo žaludek.

Budeme-li pak studovat všechny tyto pochody ve vzniku Země, nakolik představují poměr mezi kyselinami a solemi, tedy to, co dnes vnějším způsobem pozorujeme v chemii, vidíme-li, jak se tento proces vyvíjí od zásad přes kyseliny k solím [přednášející kreslí], uvážíme-li to, budeme mít v tomto sledu (jestliže tu věc takto vyjádříme: zásady, kyseliny, soli) tento proces pojatý tak, že se bude krýt s procesem tvorby Země. A tento proces je v podstatě negativně elektrickým procesem. Tedy lépe řečeno, vyjádříme-li vnější prostorovou stránku tohoto procesu, tedy to, co z tohoto procesu přesahuje do fyzické oblasti, co z něj přesahuje z duchovní do fyzické oblasti, pak ho schematicky musíme znázornit tak, že si musíme říci:

Od zásad přes kyseliny k solím se vlastně uskutečňuje působení, které je tím v podstatě naznačeno jen ve svém směru, ale je to vlastně, schematicky vyjádřeno, proces ukládání.

A když teď tento proces vyjádříme tak, že budeme postupovat od solí přes kyseliny k zásadám, vyjádříme-li tedy tento proces v obráceném smyslu, pak bychom tuto čáru vyjadřující ukládání museli vždycky odebrat. Budou působit, jako by stlačovaly, a vzniknou opačné paprsky, bude to vyzařovat [viz nákres vpravo, šipky], A pak budeme mít co dělat s pozitivním elektrickým procesem. A myslím, že když se podíváte na to, co tu je nakresleno jako řádné schéma, budete moci již jen stěží pochybovat o tom, že toto schéma sem nakreslila příroda samotná.

Podívejte se jen na anody a katody, a budete mít prostě obrázek nakreslený přírodou samotnou.

Přejdeme-li nyní k vlastnímu kovovému procesu, dostaneme-li se k vlastním kovům, budeme mít v kovech něco, kvůli čemu bude Země nejvíc (mohu-li teď použít tohoto výrazu, který se už dávno v německém jazyce nevyskytuje, který však odpovídá realitě) pozbývat sama sebe. A kovy nemají sklon k tomu, že by se snad v pozemské oblasti víc a víc konzervo-

valy nebo konsolidovaly, nýbrž mají sklon k rozpadu, tříštění. Jsou tedy tím, co představuje pozbývání Země sebe samé, a proto také působí při vnějším pozorování skrytým, vyzařujícím způsobem. Kovy mají všude zářivé působení. Pozorovat to má zcela zvláštní význam všude, kde v interpretaci přírody, nakolik nám poskytuje léky, dospějeme ke kovům.

Je ovšem neobyčejně zajímavé studovat z tohoto hlediska léků jednotlivé kovy. Z tohoto studia pak také vyplynou hlediska, která jsou tady v této tabulce jednoduše uvedena jako platná pro naše nerostné léky. Tyto věci se mají tak, že je třeba říci: Aby vznikly tyto věci, bylo by nutné vzít v úvahu všechno, z čeho vzejde správná interpretace pozorování. A tyto věci budou bezpečné, protože dosud bylo vytvořeno především to, co je založeno na shrnující interpretaci pozorování. Této interpretaci zde ovšem můžeme také napomoci. Skutečně se mi nejedná o to, abych vám nějakým způsobem opakoval tuto tabulku; co je v ní třeba ještě doplnit, může být jednou provedeno v písemném popisu této záležitosti, k němuž musí dojít. Nejedná se mi ani tak o to, abych opakoval tuto tabulku, nýbrž abych vaše myšlení vedl směrem, jehož prostřednictvím něco takového jako tato tabulka vůbec vznikne.

Budeme-li se nyní z tohoto hlediska zabývat kovy (raději působení bych použil výraz kovovost), budeme-li se tedy z tohoto hlediska zabývat kovovostí, budeme mít před sebou to, co jsem vám právě charakterizoval jako záření, opět v nejrůznějších formách. Můžeme to mít v imanentní formě něčeho vyzařujícího, něčeho, co rozrušuje pozemskost směrem ven do vesmírného prostoru. Tak tomu je zvláště v případě působení olova. Řekl bych to takto: Působením olova jsou do člověka jako organismu začleňovány síly, které ho prostě chtějí roztržít do světa. Tato tendence roztržít se do světa je v něm v důsledku působení olova, takže toto působení olova bude nejlepší považovat za zářivé. V jiné podobě se pak takové zářivé působení objevuje u jiných kovů,

například u hořčíku. To je velmi patrné a na tom je právě založeno to, co dělá hořčík se zuby. Ke kovovému působení musí být ovšem přiveden skrze lidský organismus, což se také děje.

Jedná se pak o to, že toto záření se zase může také metamorfovat. A když se metamorfuje, stane se tím, co bych nazval oscilací - vyzařující paprsek je pak již jen směrem. K čemu však dochází, je vlastně kmitání kolem tohoto směru, je to oscilování.

Takovéto působení je nutné studovat na zdravém i na nemocném člověku. Ve zdravém člověku je toto zářivé působení přítomné ve vyzařování smyslových orgánů jako, abych tak řekl, rezidua předzrodného, preexistentního bytí. Je vždycky tady. To, co tu vyzařuje ve smyslových orgánech, jsou v podstatě doznívající účinky olova, zatímco olovo už tu není. K tomuto vyzařování dochází při veškeré smyslové činnosti v podstatě v celém organismu. Nervová činnost, čili funkčnost v nervech je založena na oslabení smyslové činnosti v tomto směru, tedy v případě slabšího paprsku.

Z toho můžete pochopit, proč jsem ve své knize O záhadách duše uvedl, že to, co je nervově-smyslovou činností, lze obtížně popsat, protože by bylo nutné předeslat to všechno, co bylo uvedeno tady k tomuto výkladu.

Budeme-li však mít toto kmitání, toto oscilování, bude-li záření zachováváno již jen jaksi co do směru, pak budeme mít co dělat s tím, co je z funkčního hlediska v lidském organismu základem veškerého dýchání a vůbec veškeré rytmické činnosti. Rytmická činnost je založena na tom, že pohyb začne takto oscilovat, je založena na pohybu, který je vůči zářivému pohybu více v sobě konsolidovaný. V okruhu kovů či kovovosti má takovýto pohyb v podstatě například cín. Na tom je pak ve vysoké potenci, ve značně vysoké potenci založeno blahodárné působení cínu na všechno, co se týká rytmické soustavy. Tento zářivě-kmitající pohyb se pak ale může ještě dále modifikovat. Tato třetí modifikace má zase zcela zvláštní význam; jak směr, tak i ono kmitání tato modifikace zachovává jaksi jen latentné. Zato však spočívá v ustavičném vytváření a odtváření koulí, které vznikají a zanikají ve směru záření.

Na těchto silách je vlastně založeno to, co v člověku působí

v látkové výměně. Mezi kovy je to železo, které právě tyto síly obzvláště rozvíjí. Železo v krvi se proto staví proti působení látkové výměny jako třetí metamorfóza zářivého působení.

1) Máme-li co dělat s první metamorfózou, působení směřuje zvláště ke všemu, co se organicky týká Já;

2) máme-li co dělat s druhou metamorfózou, je to z organického hlediska působení na všechno, co souvisí s astrálním tělem;

3) a máme-li co dělat se třetí metamorfózou, je to z organického hlediska působení na všechno, co se vztahuje k éternému tělu.

Pojďme však dále. To, co se tu rozvíjí v podobě tohoto pokračujícího záření, mohu-li to tak nazývat, musí být (protože

jaksi působí z horního k dolnímu člověku) ustavičně přijímáno.

Postupuje jen k éternému tělu, že ano; postupuje jen

k éternému tělu! Prostřednictvím polárně působící síly musí

být ovšem přijato také fyzickým tělem, neboť proti takovému

utváření koulí musí zvenčí působit něco, co bude kouli zahalovat.

Ta koule musí být uchopena a zahalena.í

Může tomu ovšem být tak, že ona zahalující síla a síla tvořící

koule budou zhruba v rovnováze. U normálního člověka

tomu tak naprosto bývá. Všechno, co působí z horního člověka

dolů, je působením z dolního člověka směrem k hornímu

udržováno v rovnováze. Toto vyrovnávání se odehrává zvláště

v srdečním .zhuťování Jestliže se ale právě tato rovnováha

naruší, bude vyrovnávajícím kovem aurum. To opět vytvoří

rovnováhu mezi touto zahalující silou a tím, co je tu uprostřed.

Bude se jednat o to, aby se aurum použilo tehdy, bude-li ta věc u člověka vypadat tak, že zjistíme oběhové poruchy a poruchy dýchání, pro něž nebudeme mít v člověku žádný jiný důvod, který by vysvětlil vznikající následné jevy. Kde příčiny nespočívají v jiném ústrojí, tam použijeme aurum.

Zjistíme-li však, že příčiny vycházejí z jiné části než, abych tak řekl, z hranice mezi dolním a horním člověkem, pak si musíme říci: Z člověka nevychází dostatek takovýchto zahalujících látkových procesů oproti procesu spíše éterně-duchovnímu, který se tu odehrává. A jestliže činnost, kterou tu najdeme a která se v trávení nachází směrem dovnitř na druhé straně střevních stěn (a to bych chtěl zdůraznit: na druhé straně střevních stěn), pak tento proces zahalování, který musíme podpořit, budeme mít v mědi.

To vede k používání, ke způsobu používání mědi, kterou také najdete mezi našimi léky. Je tu uváděna jako lék na podvyživenost, projevující se zvláště v oběhových poruchách, jež se objevují jako následek podvýživy. Máme-li co dělat s oběhovými poruchami, které nelze považovat za následek podvýživy, použijeme aurum. Máme-li co dělat s oběhovými poruchami, které je třeba považovat za následek podvýživy, potom se bude jednat o cuprum.

Samozřejmě, že i v případě jiných procesů záření zde musí být protiprocesy, hmotné procesy oproti procesům éterně-duchovním. Proces, který musíme považovat za vnitřní, který způsobuje ono kmitání, ono oscilování, probíhá (stane-li se abnormálním, příliš silným) v podstatě tak, že ho můžeme pozorovat ve všem, co se v trávení, ve zpracovávání přijatého střevem, tedy v postupu směrem ven, nachází na této straně. To znamená, že i všechno, co se odehrává například v pohlavnosti, jsou záření vycházející z člověka a probíhající tímto způsobem, probíhající, abych tak řekl, v podobě Merkurovy hole. Odtud Merkurova hůl. Tohle se podílelo na vytváření takzvaných starých symbolů.

Nemá-li se to, co tu působí, zvrhnout, musí být proti tomu postaveny takové látkové utvářející síly, které to budou držet na uzdě, které nepřipustí, aby se to zvrhlo; a tyto síly se v podstatě nacházejí v merkuriu. Naprosto zde tedy poukážeme na oblast, v níž je neobyčejně důležité spojit to, co jsem řekl v minulém kurzu, s tím, co nyní poznáváme jako pronikající více dovnitř. Když tyto dvě věci navzájem spojíte, dostanete skutečně úplný proces. To, co tu vznikne takovýmito oscilujícími zářivými pohyby a příslušným protipůsobením, je něco, co zcela vstupuje do astrality. Zcela to vstupuje do astrality.

Můžeme mít ovšem co do činění také s vlastním zářivým procesem, který je nejrůznějším způsobem přítomen v lidském organismu. Je zde přítomen na jedné straně ve všem, co vyzařuje skrze kůži ven a co v sobě také má toto směřované záření. Tento proces však je přítomen také ve všem, co má v lidské bytosti močopudné, vyprazdňující účinky. Právě tak, jako se při, mohu-li to tak nazvat, tvorbě gastruly obrací v embryonálním procesu vnější dovnitř, máme i v případě tohoto záření co dělat s něčím, co rovněž působí skrze kůži navenek a co se do jisté míry také obrací, takže to v močopudném, ve vyprazdňujícím procesu zaujímá jaksi opačný směr. Zatímco obvykle máme u polarity co dělat s něčím, co se projevuje opačným směrem, máme tady co dělat s něčím, co je svým způsobem opačné a přece zároveň stejnorodé.

Vůči světu zkrátka nesmíme nikde postupovat schematicky. Jakmile se totiž vyjde z teorií, vzniknou vždycky omyly. Neexistuje možnost, aby člověk vyšel z teorie a nepropadl omylům. Jestliže si tedy někdo řekne, že ve světě působí polarita, a sestrojí si schéma, vzorec polarity a přitom si řekne, že polarita musí působit tak a tak, pak tím sice dokáže obsáhnout řadu skutečností, avšak u jiných jevů se dostane mimo své schéma; u těchto jevů tomu bude jinak. Kéž by lidé jednou prohlédli strašlivou hrůzovládu, kterou ve vědě představuje vytváření teorií! Člověk totiž musí mít vůli tvořit teorie. Neboť kdyby teorie tvořit nemohl, nemohl by obsáhnout vůbec žádnou jevovou oblast. Člověk však musí mít také vůli na správném místě teorii vždycky zase opustit a proniknout tam, kde teorie už neplatí. Na to je nutné dbát i v přírodní vědě.

Chceme-li ve vnějším smyslu pěstovat evoluční teorii, musíme ji pěstovat tak, že se budeme držet vnější evoluční teorie, jenom ji náležitě přetvoříme atd. Chceme-li člověka pochopit zevnitř, musíme se držet toho, co poskytuje anthroposofie. Žádná anthroposofická ani antropologická teorie nemůže být použita jinak, než že ji ve správném okamžiku opustíme a vstoupíme do jiné oblasti. Ovšem samozřejmě, že v případě toho, co zde nazýváme anthroposofií, je tomu tak, že vstupujeme do duchovně-duševní oblasti a odtud se zase vracíme k vnějším smyslovým jevům. Tuto cestu, po níž jsem se jakožto po samozřejmé cestě vydal ve svých prvních spisech, můžete pozorovat v mých dalších spisech, a nyní se snažím obsáhnout také to ostatní. Pošetilci v tom samozřejmě najdou jen protimluvy a na základě toho konstruují své idiotské útoky. A německé časopisy, není-liž pravda, obstarávané lidmi, kteří o ničem nemají vlastní úsudek, pak berou takovýto idiotský výprask, idiotský nářez jako něco, co má být seriózní diskusí o anthroposofii. Nevím, jestli víte, že člověk, který takovýto idiotský, skutečně idiotský útok vedl v diderichovském „Činu“, se totiž jmenuje Hauer...

Musíme tedy vzít v úvahu to, co tu může být popsáno jako záření, tak jak jsem to právě udělal. A proti tomu je opět třeba působit. To uděláme tak, že povoláme to, co působí v opačném záření například ve stříbře. Musíme si uvědomit, že stříbro pak musí být použito jako mast, má-li postihnout záření, které se nějak projevuje skrze kůži. A musí být nějakým způsobem vstříknuto, jedná-li se o tu druhou činnost, která jde stejným směrem, jakým jde vyprazdňování. Tady máte určité, abych tak řekl, orientační pravidlo pro zvláštní způsob, jak je třeba takovéto věci ošetřovat, neboť ve způsobu ošetřování těchto věcí spočívá v podstatě stejně mnoho jako v kvalitě léku.

Nyní bych tento výklad směřující oklikou přes léky nechal vyústit v několik doplňků, které připojím s ohledem na položené dotazy. Jestliže jsem tentokrát nemohl být zcela úplný, prosím vás, abyste se snažili pochopit to vzhledem ke krátkosti našeho času. Věřím však, že vezmete-li v úvahu metodu, jakou teď velmi krátce zodpovím jeden dotaz, uvidíte, že jsem se snažil uspořádat přednášky v minulých dnech skutečně tak, aby se ubíraly cestou k zodpovězení těchto dotazů. Vybral bych proto jeden zcela charakteristický dotaz, který někdo z vás položil a který má reálný základ.

Někdo mi položil dotaz, jak se to má se široce rozšířeným lidovým názorem (ten se ale skutečně opírá o něco velice reálného, co jenom nebývá dostatečně pozorováno, a proto je to často opomíjeno), že ženy, které menstruuji, vyzařují něco jako sílu způsobující vadnutí květin ve svém okolí, tedy působí tak, že květiny v jejich blízkosti vadnou, a vadnou zejména tehdy, když je uchopí. - Nuže, stačí, abyste vyšli ze způsobu nahlížení člověka, jak jsme ho zde rozvíjeli, a přijdete na vnitřní příčinu tohoto jevu. Uvědomte si jen, že to, co působí v květině a pohání ji k vytvoření květu, působí ze země zdola nahoru. To, co v člověku následuje tuto květinovou sílu, směřuje shora dolů. Je to veskrze kosmologicko-organická polarita.

Stačí, abyste si tedy jen představili, že toto normální směřování vzhůru do květu u rostlin je opačné než to, co u člověka směřuje shora dolů [viz nákres]. Musí tu být rovnováha a taková rovnováha tu je u normálního člověka. Nyní si představte, že tyto síly směřující shora dolů budou zesílené, což se projeví právě tím, že nastane menstruace. V člověku potom budete mít zesílené síly, které působí proti silám kvetení u rostliny. Jestliže tedy rozumíte souvislosti těchto skutečností, potom porozumíte také této zvláštní souvislosti, která tu je a kterou pochopíte, budete-li takto postupovat, která se ovšem objevuje právě v tom, co se ze starých instinktivních názorů zachovalo v lidových představách.

Další dotaz, který mi byl položen, je tento: Jedná se o astma, které vzniká v důsledku křečovitého stažení a které má v souboru příznaků překrvení nahoře a

nedokrvení dole. Jak by se dalo takovéto astma léčit? Oč se jedná u takového astmatu? U takového astmatu se jedná o to, že smyslově-nervový proces sklouzl dolů do procesu dýchání. Není to nic jiného než přesahující působení v procesu dýchání, a sice takové působení, že do něj sklouzl smyslový proces. Musíte proti tomu působit polárně a přijít tedy z druhé strany. Proti tomu, co již od přírody postupovalo zvenčí dovnitř, musíte působit silami, které mají opačný směr; a ty dostanete, když přes kůži zavedete proces kyseliny, to znamená, když použijete, řekněme, koupele v kyselině uhličitě nebo jiné kyselé koupele. V tomto směru budou mít na pacienty nemocné astmatem nesmírně blahodárný účinek. Ve spojení s tím se použije ještě leccos dalšího, k čemu dospějete, uvážíte-li to ostatní, o čem jsem mluvil.

Další dotaz zněl, jak se to má s tím, co (a v dotazu se na to také poukazuje) vyvolalo takový strašný údiv a radost v klinikách, totiž mléčná injekce při blenorei*. Inu, že to ve velkém počtu případů souvisí s vylučováním mléka, můžete vyčíst z toho, co jsem o vylučování mléka uvedl i v těchto dnech; i tady je to smyslový proces, jen sklouzl hlouběji. Vyložil jsem, jaké abnormality se tu vyskytly. Ve vyloučeném produktu samozřejmě zůstávají síly, uvádějící vše do pořádku. V podstatě je to ještě proces, v němž pokračuje to, co se odehrálo uvnitř organismu. Provedete-li injekci, můžete samozřejmě působit proti procesu založenému na něčem velmi podobném. Je to tedy něco, kde empirická náhoda zapůsobila skutečně neobyčejně duchaplně; přišlo se na to totiž jen díky empirické náhodě, tedy zkoušením. Toto přihlížení k procesovým metamorfózám je vůbec nesmírně důležité. Není-li člověk schopen přihlídnout k tomu, jak se procesy metamorfují, nemůže v podstatě ani ty nejjednodušší věci posoudit správně.

Objevil se také dotaz, z čeho vlastně vznikají nachlazení, tedy všechny ty druhy, které bývají shrnovány pod značně nejasným pojmem nachlazení. - Je to ovšem tak, že i tady se smyslová činnost, třebaže jiným způsobem než u dříve uvedeného, zasouvá dolů do dýchací činnosti. Vyměšování, k němuž pak dochází, je jen reakcí na to. To, co se tu v organismu odehrává, je poněkud blíže k povrchu se nacházející dění, k němuž vzájemným působením nervově-smyslové činnosti a činnosti látkové výměny neustále dochází v nitru organismu. V nitru organismu se to děje neustále. A zase se nemůžete divit, že se tyto věci napraví nanejvýš jednoduchými prostředky, jestliže se udělají zábaly a podobně, kdy se něco na způsob smyslově- -nervové činnosti zvenčí vsune tam, kde tato činnost jinak není. Veškeré zábaly atd. jsou vsunováním nervově-smyslové činnosti do organismu, činnosti, která je napůl vědomá, která tu však jinak není.

Ještě jste mi položili dotaz, jaký je vztah svalových sil ke kostním silám. Co se týče dotazů na homeopatii, rád bych věřil, že to, co jsem uvedl, v podstatě povede k jejich zodpovězení. Položili jste mi ovšem ještě různé další dotazy, kterým se musím alespoň trochu blíže věnovat. - Vztah svalových a kostních sil můžeme charakterizovat takto: Ve svalových silách je v plném pohybu působení, které v kostních silách dospělo k nehybnosti a k odumření, neboť kosti jsou - teď nikoli geneticky, nýbrž ideově - přetvořené svaly. Nikoli geneticky, nýbrž ideově jsou kosti veskrze přetvořenými svaly. Hledat mezi kostmi a svaly genetickou souvislost, ba hledat genetickou souvislost již mezi chrupavkami a kostmi, je proto v podstatě nesmysl, a někteří lidé právem poukázali na obtíž, která nastává, chce-li tu někdo najít genetickou souvislost. tvorba Bunge například poukázal na obtíž, která nastává, chceme-li uvažovat o genetické souvislosti mezi chrupavkami a kostí a kostmi, samozřejmě však nepoukázal na to, odkud tato souvislost, tato obtíž pochází. Pochází z toho, že tu ovšem existuje metamorfóza. Uvědomte si však, že v době, kdy celá tvorba svalů ještě nepřešla do organicky viditelné oblasti (a tak je tomu v podstatě i při tvorbě chrupavky, jenom je to velmi zeslabené), kdy vytváření svalů a kostí je do sud nediferencované [světlá], když v tomto stavu nediferencovanosti jsou při diferencování tyto procesy zároveň uchopeny polaritou, pak samozřejmě můžete metamorfózu konstatovat neobyčejně obtížně. Genetickou metamorfózu můžete zevně konstatovat jenom tehdy, je-li takové povahy, že při přechodu jednoho v druhé při diferencování v podstatě ještě nepůsobí polarita, ale je zachováván směr. Jakmile však při diferenciaci začne působit polarita, vznikne z toho samozřejmě úplně jiný útvar, který se pak prvnímu vůbec nepodobá. Některé z dotazů budou zodpovězeny v hodině, která bude chuť a čich hned následovat. Jeden dotaz (který však prosím považujte za vedoucí do oblasti, kde

začíná značný zmatek a kde bychom se měli vyhnout vyvozování analogií) zněl, jak by se dalo sestavit spektrum chutí přes sladkou, hořkou, kyselou, louhovitou až ke slané, zda by se dalo sestavit takovéto chuťové spektrum, možná i spektrum pachové. U těchto věcí je tomu v podstatě skutečně tak, že právě u chuti a pachu máme toho dostatečně objektivizovaného před sebou příliš málo na to, aby zde hledání analogií mohlo být nějak zvlášť užitečné. Takové věci nemají pro praktické použití příliš velký význam, neboť přejdeme-li z oblasti zraku a sluchu do oblasti chuti a čichu, dostaneme se okamžitě do úplně jiné oblasti. Při vnímání zrakově vlastně máme co do činění s něčím, co se vyjevuje zcela na základě éteru, zatímco u čichového a chuťového procesu s něčím, co velkou měrou zahrnuje látkové procesy, působení látek, působení látkové výměny, takže přejdeme-li k této smyslové činnosti, můžeme se držet toho robustnějšího, co se pak projevuje v látkové výměně.

Ještě bych chtěl krátce poukázat na jeden dotaz, který byl položen (další dotazy, které byly položeny v návaznosti na tento, budou blíže zodpovězeny v hodině, která bude následovat), na dotaz, který má v jistém ohledu zásadní význam: Může člověk sám ze sebe, aniž by je požil, vytvářet brom, morfium, jod, chinin, arzen a další léky? - Nuže, podívejte, to je otázka, která vede k velmi hlubokým základům celé lidské ústrojnosti. Látky člověk totiž vytvářet nemůže, avšak procesy ano. Můžeme říci, že člověk samozřejmě naprosto není schopen vytvářet v sobě olovo jako látku. Je však velmi dobře schopen vytvářet v sobě na základě éterného těla olovo jako proces a potom ho nechat vyzařovat do fyzického těla. A tady můžeme říci: Copak by nebylo možné homeopatizovat do té míry, že bychom si vůbec řekli: Chci se pokusit působit tímto procesem až do éterného těla, aby byl vyvolán tento samozkovovující, tento samozářivý proces, odpovídající zářivému procesu kovu.

V jistém smyslu se to také veskrze stát může. Jedná se pouze o to, že se skutečně posouváme k zářivým procesům, vycházejícím z kovovosti. Samozřejmě, že zůstanete-li tu vězet v alopatickém myšlení, tak se k těmto věcem nepřiblížíte. Pokud ale podniknete například následující úvahu: Proces tvorby zubu spočívá na zářivých silách hořčíku. Jsou to tedy síly, které mají význam v celém lidském organismu, neboť zuby jsou vytvářeny z celého člověka. Použijete-li nyní nějakou horečnatou sůl, zejména, řekněme, síran hořečnatý, a použijete-li ji tak, že při tom pominete všechno alopatické a vytvoříte zvláště silné zředění - tady jsme vedeni k nutnosti silných, tedy opravdu velmi silných zředění - pak budete mít dvojí:

Budete mít zaprvé působení hořčíku, které však v podstatě přestává tam, kde se nacházejí zuby. Tuto oblast síly hořčíku v normálním člověku neprolomí.

Musíme jim tedy dát zesilující impuls, aby působily dál, aby prozářily celého člověka. To můžeme provést tak, že použijeme sůl, zvláště tedy síran; horečnaté záření tím totiž vpravíme až do sil hlavy. Odsud je zase necháme zářit zpět. A tím se skutečně vyvolá proces, který vychází z éteru a až do éteru postupuje, přičemž zůstává homeopatizovaným; zde už máme jen síly, kde vůbec nemáme látku, kde jsme vyšli z úplně jiné látky. Víte, že i tady už byl síran hořečnatý empiricky použit, avšak racionálně ho bude možné použít teprve tehdy, uváží-li se tato souvislost. Potom totiž lidé okamžitě zjistí, že například síranu se mohou držet jen napůl, ne úplně. Musí se držet hořčičku tou druhou polovinou, takže ten, kdo se domnívá, že může vzít i jinou síranovou sůl, nezvolí správně. To je zase názor, k němuž člověk dojde, vychází-li z úvah, které postupují jen pomocí metody vnějšího smyslového světa a kombinujícího rozumu.

Nyní bych se chtěl již jen velmi krátce zmínit o tom, že na všechny tyto věci, které zde byly uvedeny, se musíme dívat tak, že si řekneme: Aby člověk pronikl za působení, která zde musí být pozorována, musí vybírat jednotlivosti. Potom ale zase musí všechno shrnout a uvážit. A nyní bych vás chtěl upozornit na to, jak toto shrnutí a společné uvážení může vypadat.

Byl mi například položen dotaz týkající se Basedowovy choroby. Tady se dokonce můžete vrátit k tomu, co jsem uvedl v první hodině eurytmie,²⁷ kde jsem poukazoval na to, že štítná žláza je něco na způsob mozku, který nedospěl až do konce. Jestliže si tedy řeknete, že štítná žláza je mozek, který nedospěl až do konce, jestliže si tedy budete všimnout toho, že síly, které u Basedowovy choroby působí abnormálně, tíhnou ke štítné žláze a v tomto tíhnutí vyvolávají všechny ostatní věci, které se pak vyskytují v souboru příznaků Basedowovy choroby, pak přijdete na to, že proti těmto silám zde musíte působit tím, co, abych tak řekl, působí proti příliš silnému stávání se člověka hlavou. A tady jsme opět vedeni k tomu, co bude hlavním tématem další hodiny. Jsme vedeni k tomu, že proti takovýmto věcem lze skutečně velmi blahodárně působit smysluplným

pohybem, zejména smysluplným konsonantujícím pohybem. A dobré účinky dostanete, když při propukající Basedowově chorobě jaksi radikálně použijete to, o čem jsme mluvili právě v eurytmickém oddělení. Taková je tu souvislost.

Zatím to nebudeme uzavírat a budeme doufat, že v tom budeme moci dále pokračovat při jiné příležitosti; s výjimkou poslední hodiny, kterou ještě máme, však nyní musíme skončit.

Po krátké přestávce tedy budeme pokračovat, přičemž poukážeme spíše na eurytmii.

Dornach, 8. dubna 1921